# MARENTE DE MOOR

# de bandagist

ROMAN

2025 Prometheus Amsterdam

Dit boek is tot stand gekomen met medewerking van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands letterenfonds
dutch foundation for literature

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2025 Marente de Moor
Omslagontwerp Suzan Beijer
Omslagbeeld Roderik Henderson
Foto auteur Eddo Hartmann
Zetwerk Elgraphic
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5605 3

# De wet van Laplace

Ik zeg niet dat het allemaal de schuld was van dat been. Maar het verhaal is daar begonnen. Het been zat al een tijdje op me te wachten. Blakend van het lymfevocht, glad en hard als een pas aangespoelde kei, verrees het voor mijn gezicht. Terwijl het verhaal, oubollig en onsmakelijk, aan me werd voorgelezen. Ik kon geen kant op. In die flat aan de Overtoom voelde ik voor het eerst dat er iets onwerkelijks aan me werd opgedrongen. Mijn werk, zo op de knieën, maakt me al nederig genoeg. Kom maar, gebaarde ik, en het been gehoorzaamde. Het nam loodzwaar plaats in mijn hand. De enkel alleen al mat zesendertig centimeter in omvang. En op de voet, waaraan bloktenen groeiden als uit een overgeschoten knolselder, werd nog maar weinig gelopen. Ik zette hem terug op de vloer om in mijn notitieblokje te noteren: *A – 28, XY – 42, B – 36, B1 – 40 cm*.

Buiten rinkelde aanhoudend de tram. Spitsuur, de mensen probeerden de opstoppingen te vermijden. Ik wilde daar best deel van uitmaken, alles beter dan dit been. Maar het liet zich niet haasten. Het was er een van het onverzettelijke soort, waar er steeds meer van kwamen in mijn leven. Een leven waar ik desalniettemin naar hoop terug te keren. Luister, en ik zal het u allemaal uit de doeken doen. De stem boven die poot deed alsof

het de normaalste zaak van de wereld was wat ik daar aan het doen was. Ik wilde dat ze ophield met lezen, maar ze ging maar door.

'*Na een bekommerden blik op de mestvaalt vóór haar op tafel, bukte zij moeizaam, stroopte hare linker kous af en vertoonde een hobbelig, gezwollen been als van een drenkeling, dat met een bruin goedje was ingesmeerd*,' klonk het uit de hoogte. De tekst, die ze voor de gelegenheid met een trefzekere greep uit haar enorme boekenkast tevoorschijn had getrokken, was zeer toepasselijk. Maar je weet het nooit met zulke patiënten. Wat ze te zeggen hebben is niet per se aan jou gericht. Blijven glimlachen, niets terugzeggen, zo snel mogelijk door met het volgende dossier, is het devies.

'Wil je niks drinken, jongeman?' onderbrak ze haar lezing. 'Een wijntje misschien? Ik heb nog een fles open.'

Ik moest er niet aan denken. In die huizen hangt dezelfde weeïge lucht, alsof ze bij elkaar op bezoek zijn geweest. De geur van overrijpe meloenen. Die ontstaat bij mensen dan ook om dezelfde reden als bij het fruit: als de kern rot onder een te harde, dikke schil. Al snel leerde ik af om tijdens de visites door mijn neus te ademen.

'Goed, dan lezen we door!'

En daar ging ze weer: '*Met hare duimen drukte zij een paar deuken in het vleesch, als om te voelen of het gaar was en begon ingetogen haar kuit te wrijven. Ze zei niet: "Komt u maar eens voelen, heren", maar nodigde Boorman eindelijk toch uit om naderbij te komen, want hij moest er zich, of hij wilde of niet, met eigen ogen van overtuigen, dat het geen gekheid was met dat been.* Wat zeg je me daarvan, eh...?'

Ze was mijn naam vergeten. Joost, had ik voor de derde keer kunnen zeggen, maar net zo goed: Balthazar. Misschien had ze die wel onthouden. Ik weet niet waarom 'Balthazar' altijd als eerste bij me opkomt als ik een willekeurige naam moet noe-

men. Misschien vanwege de plechtstatigheid ervan. Het is de naam van een koning op doorreis, dat past wel bij me. Laat ik me daaraan vastklampen, want ik ben liever op doorreis dan dat ik hier moet blijven.

Ik bracht het meetlint omhoog, trok het strak over de kuit, maar die gaf geen millimeter mee. Het was te lang geleden dat iemand naar dit been had gekeken. Te lang geleden dat hier überhaupt iemand over de vloer was geweest. Daarom was er ook zo weinig vloeroppervlak overgebleven. Toen ik binnenkwam, bood ze me aan om te gaan zitten. Maar er was natuurlijk geen plaats meer. In die labyrinten van hoog opgestapeld drukwerk en vodden is er meestal één stoel vrij, en dat is die van de patiënt, een troon aan het einde van een pad waarover ze tussen de jaargangen door naar hun slaapkamers kunnen kruipen om zich daar ergens, tussen de plastic tassen en de boeken, op te krullen. De bank is ook altijd bezet. Met nog meer boeken. Ach mensen, al die pagina's vol vergeten woorden. Vanaf de achterflappen staren de schrijvers tevreden naar de toekomst, in de veronderstelling dat men ze altijd zal blijven lezen. Ik hoop voor ze dat ze weer gelijk krijgen. Ik heb beloofd een uitzondering te vormen op mijn generatie en lees alsof mijn leven ervan afhangt.

De tafel bij mevrouw Van Loon was trouwens bezaaid met kleding. Die moest ze nog uitzoeken, zei ze. Dat zeggen ze allemaal! Al mijn patiënten denken dat ze nog iemand blij kunnen maken met wat ze hun halve leven om zich heen hebben verzameld, maar geloof me: naar die bulten van vezels zal niemand ooit nog omkijken. Zij zullen ze tot hun dood van de ene kant van hun flat naar de andere blijven verschuiven, daarna smijt de ontruimingsdienst ze ongezien in de container.

Ik trok mijn vingers uit haar vochtige knieplooi en wreef ze schoon met de desinfectiegel die Mark, mijn baas, te groot had ingekocht tijdens de coronacrisis. *D – 54 cm.* Onderwijl trilde

mijn telefoon onophoudelijk in mijn broekzak. Hopelijk was het Umay, Oemtie, mijn lieve Oemtiedoemtie, maar waarschijnlijk was het mijn moeder. Die heeft er een handje van om berichten te versturen als mitrailleursalvo's, net zo lang tot ik me overgeef. Ik liet mijn telefoon in mijn zak zitten. Het leven daarbuiten moet je laten wachten als zich een been aandient als dit.

'*Hier zit het, hier, hier*,' klonk het weer van boven. 'En daar ook.'

Zoals ik al zei: het is niet zeker dat ze het tegen mij had, en het is niet eens relevant. Ik was daar voor dat been, klaar. Naast dat been stond een bijzettafeltje, met daarop het gebruikelijke assortiment: afstandsbediening, DECT-telefoon, koude thee op een bierviltje en, zoals in de meeste eenzame huishoudens waar ik kom, een half leeggegeten doosje Celebrations. De zoveelste dode mus van de Postcodeloterij. Ik bevond me dus in een vertrouwde constellatie, niets om het benauwd van te krijgen. Maar het was dubbelop, vanwege dat verhaal. Terwijl dat werkelijke been al een klim was van de zwaarste categorie. Het begin, bij de inplant van de kleine teen, moet je er meteen goed onder krijgen, want daarna komt het moeilijkste stuk: de zwelling op de voorvoet. Het is dus zaak om snel, aan een strak getrokken lijn van Comprilan, naar boven te werken. Eenmaal voorbij de enkel kan er niet veel misgaan, maar zo'n voet zal zich niet zomaar gewonnen geven. En ik zag dat ik aan twee zwachtels niet genoeg zou hebben.

'*Boorman stond op, kwam naderbij en na den zieke stam met evenveel bezorgdheid te hebben aangekeken als was het een van zijn eigen ledematen…*'

'Houdt u alstublieft op,' mompelde ik, 'ik krijg geen lucht.'

Mevrouw Van Loon keek stomverbaasd op me neer, met grote ogen achter haar knalgroene leesbril.

'Maar dit is Elsschot, jongeman.'

‘Dat snap ik, maar zo kan ik me niet concentreren op mijn werk,’ zei ik.

Ik meende het. Er was eenvoudigweg niks meer te ademen overgebleven tussen het verhaal en de werkelijkheid in dat flatje op de Overtoom. Mijn positie begon me op te breken. Verplaatst u zich eens in dit lijf, in deze één meter vierennegentig, hoe zich dat door zo’n met meuk volgepakt vogelnest moet manoeuvreren, hoe dat op de knieën moet om een paar van die stinkende klauwtjes uit vieze vervilte sokjes te bevrijden, en dan ook nog dat gekakel moet zien te verwerken. Vooral niet op ingaan, zegt mijn baas dan, niet op reageren, opmeten, noteren, krabbel zetten voor het patiëntendossier en door! Maar Mark heeft makkelijk praten, die loopt geen visites meer. Lekker laten lullen in het wilde weg, zegt hij, klopt dat eigenlijk wel? Dat wilde weg, bedoel ik. Misschien zijn die oudjes nog heel coherent, terwijl ik, *digital native*, het spoor bijster ben geraakt in de haast van te veel dingen tegelijk. Het kan, hè? Iedereen van mijn generatie denkt dat hij goed is in multitasking, maar kijk naar mij; als je niet oppast, verdwijn je in een niemandsland. Zoals een geheugencel van een computer door kosmische straling van waarde kan veranderen. Van 0 naar 1, maar meestal gaat het van 1 naar 0. Het heelal grijpt in om ons bij de les te houden en niet te veel te vertrouwen op datasystemen. Hoe geavanceerder de geheugentechnologie, des te kleiner de cellen, waardoor het veel makkelijker wordt voor een kosmisch deeltje om een bit te flippen. Nerd, zou Umay me noemen. Maar als je regelmatig in contact komt met een voet die meer dan tachtig jaar op deze aarde heeft gestaan, kun je je prima voorstellen dat de persoon die eraan vastzit meer begrijpt dan jij. Dat hij zich van een golflengte bedient die voor ons gesloten blijft.

‘Drinkt u die nog?’ vroeg ik.

Ik bedoelde de thee. En ik moest dat bierviltje hebben. Ze knikte zo’n beetje, was blij dat ze tenminste iets aan me kwijt

kon. Ze reikte me eerst het ene, toen het andere aan.

'Pas op, niet te veel bewegen. Blijf zitten waar u zit,' zei ik.

Een beetje verongelijkt had ze haar boek weggelegd, en nu keek ze toe terwijl ik het bierviltje samenvouwde en in de koude thee te weken legde, om dienst te doen als pelotte tussen de zwachtel en haar wreef.

'Dat viltje was van mijn man,' zei ze. 'Die dronk graag bier. Buiten diensttijd, hoor. Hij is al twintig jaar dood.'

Wat geen tegenwicht krijgt, dijt uit. Het woekert in alle vrijheid, schiet door, loopt uit bij gebrek aan obstructie. Terwijl dat waar te veel druk op staat, juist kleiner wordt. Bukt, in elkaar zakt, nietig wordt. Zelfs een mens krimpt op de bodem van de oceaan. De wiskundige Pierre-Simon Laplace ontdekte dat de wandspanning van een object evenredig moet zijn aan de straal ervan, wil de interne druk constant blijven. Hoe groter een vat, des te meer spanning er nodig is om de inhoud de baas te blijven. En andersom.

Zijn wet ging echter over bollen en cilinders, en een voet is dat allesbehalve, zelfs als die gezwollen is. Het is geen kunst om een onderbeen af te slanken, maar als de druk vanaf de tenen niet goed wordt opgevoerd, zal een voet aan de zwachtel ontsnappen als een vis aan je hand. Ik hoopte dat het lymfeoedeem van mevrouw Van Loon in het weekend zou afslanken; dan konden we haar tenminste een steunkous aanmeten en hoefde ik niet telkens terug te komen. Laten we zeggen dat de kans groter was dat haar been afslankte dan dat ze ruimte zou maken voor mij, zoals ze beloofde.

Ik had de wondzorg moeten bellen, maar ik wilde daar weg. Me bevrijden van dat verhaal. Dit was mijn plan: een pelotte maken voor die voorvoet, hem een stukje ophogen en uitvullen, zodat ik meer druk kon zetten. Ik moest het vocht eruit persen. De wond negeerde ik, ook al was de plek zonderling, zo midden

op de wreef. Toen ze met haar tenen bewoog zag ik dat er onder in dat zwarte gat iets verschoof, als een slang op de bodem van een put. Ademend door mijn mondhoek bracht ik heel even mijn hoofd dichterbij om te zien of mijn ogen me niet bedrogen. Verdomd, het was inderdaad de pees die daar kronkelde. Een walgelijke foetor vulde de kamer. Dit zou niet meer genezen. Toen ik het bierviltje erop drukte, maakte het brijige weefsel een smakkend geluid, maar zij gaf geen krimp. Ik ben maar snel gaan zwachtelen om alles op zijn plaats te houden.

U bent gewaarschuwd: het verhaal dat ik ga vertellen, zal bij vlagen onsmakelijk zijn. Ik zal u vertellen over fibrose en necrose, over de verdroging en verrotting van de extremiteiten van het menselijk lichaam. Wen er maar aan, dat heb ik ook gedaan. Het is van belang dat u blijft luisteren, want alles houdt met elkaar verband. Niets in dit verhaal is toeval, zelfs de naam van mijn vak niet. Ik ben de bandagist, de man van verwikkelingen. Die verouderde vakterm ben ik gaan gebruiken vanwege de muzikale bijklank, om mensen in de waan te laten dat ik mijn studie aan het conservatorium niet helemaal heb opgegeven. Eigenlijk is het hetzelfde als een compressietherapeut. We buigen ons over de afvoerstoornissen van bloed en lymfe, over alle sappen die zich kunnen ophopen in een voet of een been, soms in een hand of een arm.

Ik schraap mijn keel, zal proberen het kort te houden, maar als dat niet lukt moet u het mij vergeven, want samen zullen we tot een oplossing moeten komen die me uit deze situatie bevrijdt. Ik zal me haasten waar dat mogelijk is, maar het is belangrijk dat u, van uw kant, onderwijl niet iets anders gaat doen. Stop met multitasken. Had ik al gezegd dat het van belang is om op dezelfde golflengte te blijven? Geloof me: ooit was ik er ook zo eentje. Iedere onderbreking heette ik welkom, gedachteloos pagina's omslaand die ik niet echt had gelezen.

Maar zie me nu eens. Ik ben een lezer geworden, een serieuze. *Ik wilde met indrukken van buitenaf alles wat onophoudelijk vanbinnen aan het koken was overstemmen.* Achteraf bezien had ik langer bij mevrouw Van Loon moeten blijven. Dan was alles anders gelopen.

'Kom je snel weer? Dan lees ik je de rest voor.'

Trots wees ze naar haar stampvolle boekenkast. Het ding leek een eigen leven te leiden, vooral de doorzakkende plank waarop dezelfde kleine pocketjes door het vuil waren samengeklonterd tot een boekwerk van twee meter. Ze was die vrijdag de laatste patiënt, dus ik maakte dat ik wegkwam. Toen ik beneden mijn slot losmaakte, zwaaide ze me vriendelijk uit.

Die paar stapjes naar het raam zouden uiteindelijk haar laatste worden. Voilà, ik heb het u al verklapt; ik ben een schoft, en deze situatie is mijn verdiende loon. Maar fuck dat schuldgevoel. Dat is waar ze goed in zijn, die oudjes: schuldgevoel bieden ze je sneller aan dan koffie. Nee, als ik er nu over nadenk, stond ze daar helemaal niet naar mij te zwaaien. Ik herinner me toch heel scherp dat ze niet naar mij keek, maar recht voor zich uit. In feite zwaaide ze naar iemand die zich op gelijke hoogte bevond als zijzelf. Op driehoog dus. Ze zwaaide naar iets wat vlak voor haar raam zweefde. Met de wijsheid van nu denk ik dat zij donders goed wist waar ze mee bezig was. Ik denk dat ze op dat moment mijn lot bezegelde.

Op het eerste gezicht is dit een keurige stad. Nu wel. Ik ben negenentwintig, dat is oud genoeg om me te herinneren dat eerst de hondendrollen van de stoep verdwenen, toen de peuken en daarna de kauwgumvlekken. Ik kan niet precies vertellen hoe dat is gelukt. Ik snap ook niet hoe iedereen zo rijk is geworden. Want plotseling waren ze het. Plotseling reed iedereen op een fiets van duizend euro of meer, en zagen alle gevels binnen de ring eruit alsof ze pas waren opgemetseld. Maar met die rijk-

dom kwam ook de drukte. Toen ik nog studeerde, stond ik nooit op de vierde rij te wachten voor het fietsstoplicht. Toen overbrugde ik de stad in een halfuur, het stuur van mijn barrel stevig vastgrijpend om die zachte bandjes over de tramrails te rammen, zo deed je dat toen; je ragde in hoog tempo kriskras door rood, en dat ging goed. Van de ene op de andere dag stond iedereen in rotten van vier te wachten voor het stoplicht. Er waren geen controles voor nodig geweest, geen boetes, geen overheidscampagne. Niet dat ik weet tenminste. Het was alsof de stad vanzelf aan een nieuw hoofdstuk was begonnen, en ik nog op de vorige bladzijde was blijven steken.

Wat dreef me van mevrouw Van Loon vandaan? Een slecht geweten of een slecht voorgevoel? Laten we het erop houden dat het de liefde was die me voortduwde, als een warme hand in mijn nek. Ik had aan de melding op mijn telefoonscherm al gezien dat behalve mijn moeder ook Umay had geappt, maar ik wilde tijd winnen. Iedereen weet dat het verkeerslicht bij het Surinameplein altijd op rood staat, dus dat ik daar, met één voet op een scheve trapper van de enige fiets zonder traponder-steuning op het hele kruispunt, alle tijd had om te lezen wat ze had geschreven:

We hebben nog maar een paar weken.

Ik besloot om niet verder te lezen, maar hard door te fietsen. Langs de rest, oldskool dwars door rood. Ik wilde haar nog aantreffen in de apotheek waar ze werkte. Ze had beloofd die avond langs te komen, maar zoals vaker had Umay heel veel berichtjes nodig om uit te leggen waarom ze die belofte ging breken, en zo trapte ik tegen de stroom van appjes in om haar zelf onder ogen te komen. Misschien viel het slechte nieuws wel mee. Maar ik kwam te laat. Zoals ik altijd te laat kom, volgens mijn moeder al sinds mijn geboorte.